

PSALMII LUI TUDOR ARGHEZI. O PERSPECTIVĂ SEMIO-DISCURSIVĂ

TUDOR ARGHEZI'S PSALMS. A SEMIO-DISCURSIVE APPROACH

Emilia PARPALĂ
Facultatea de Litere
Universitatea din Craiova, str. Al. I. Cuza, nr. 13

Abstract

Tudor Arghezi's Psalms represent a hypertext which, compared to the Biblical hypotext, reveals the modern dissonance of the poetic religious communication. We plea for an extensive and unitary corpus, which would include the entire Arghezian dialectic of the sacred, thereby letting aside texts with the same title but with a different isotopy.

The semio-discursive approach of the Psalms proposed by this article focuses on the following aspects:

a) the mythological designation of divinity through indexes (of existence or of interdiction), which we have called the metonymic signs of the Sign;

b) definite descriptions and transcodification; the semiotic isotopies: the chronotope, kinetics, proxemics and the senses;

c) the semantic-syntactic modeling. We have identified two semantic axes ("identifying" and "communication") and an (anti)symmetrical syntax whereby the dramatic discourse (dialogic soliloquy) appears to be pathetic and redundant.

We also infer the (crisis) ethos of the enunciator who displays a variety of attitudes, affects and strategies meant to reinstitute communication with the divine Sign and to bring forth some certitudes. Arghezi's baroque imagination conveys a vacillation between a primitive materialism (to touch divinity) and a surrogate of communication by substitutes.

Although the subversive recourse to semiotics is by now obsolete (Balotă, 1979; Parpală, 1984), the semiotic point of view is relevant for elucidating the psalms' referentiality, their actional and communicative dimension, which is inaccessible to hermeneutics. Arghezi's prayer is thinking, and thought cannot exist but in signs and through signs.

Key words: *dramatic discourse, semiotic isotopies, semantic model, reference, sign.*

Cuvinte cheie: *discurs dramatic, izotopii semiologice, model semantic, referință, semn.*

1. Introducere

Texte canonice cu funcție soteriologică și sacerdotală, psalmii din *Vechiul Testament* [1], atribuiți în majoritate regelui David, constituie „cea mai populară și mai poetică dintre cărțile biblice” [2]. Diversitatea lor formală (îmnuri, lamentații, imprecății, rugăciuni de mulțumire, de căință, de umilință etc.) se subordonează finalității persuasive: intrarea în grația divină pentru mântuirea sufletului în eternitate. Ardoarea etică traversează scenariile mitologiei biblice - arhetipuri la care ne raportăm interdiscursiv, pentru a constata fidelitatea sau abaterea de la model.

Dintre fenotextele pe care le-a generat în limba poetică românească acest arhitext, *Psaltire... pre verșuri tocmită...*, Uniev, 1673, constituie un prim exemplu de operă mediată și un început glorios pentru personalizarea discursului psaltic. După Dosoftei, *Psaltirea* are trei componente: ruga, istoria și profeția, iar sensul ei general este profetic, mesianic [3].

Produs al modernismului, psalmii lui Tudor Arghezi mărturisesc o „transcendență goală”, „categoriile negative” și „tensiunea disonantă” [4] a unei conștiințe agonistice, centrate nu atât pe etic, cât pe relația de comunicare apofatică [5] cu divinitatea: „Ruga mea e fără cuvinte./Și cântul, Doamne, mi-e fără glas” *Psalm*, I, p. 34); „Și-nsetoșat de tine și flămând,/M-am ridicat din groapa mea cântând” (*Psalm*, II, p. 306).

1.1. Ce extensiune au „psalmii arghezieni?”

Evident, toate cele 15 texte intitulate „Psalm”, disipate în întreaga operă și particularizate după primul vers, constituie nucleul sigur al acestui corpus. Însă Arghezi a utilizat intitularea metalingvistică, „psalm”, pentru a desemna texte care, în sens restrâns, nu sunt psalmi (de exemplu: *Psalmul mut*, un rechizitoriu aspru pe care divinitatea îl adresează omului scrutaător, în stilul *Cântării omului* și *Psalmul de taină*, un inegalabil cântec de dragoste moartă). Pe de altă parte, texte care pot fi integrate în această specie lirică poartă alte titluri: *Între două nopți*, *Duhovnicească* etc. Dacă acceptăm afirmația lui Pompiliu Constantinescu [6], anume că abia cu *Cărticică de seară* devine Arghezi „adevărtul psalmist”, corpusul ar trebui să includă și poezia „boabei și a fărâmei”, ca și *Incertitudine* ori *Har*, metafore ale divinului revelat. Dacă adăugăm și poemele în proză (*Printre psalmi*), intensiunea termenului devine laxă, urmare a extensiunii sale. Pledăm pentru un corpus integrat, fidel aspirației spirituale intense și constante la modernul Tudor Arghezi.

1.2. De ce semiotica?

Știința a semnelor, a semiozei și a semnificației, semiotica dă seama de proprietățile semiosferei - o coordonată specifică ordinii antropologice; în acest cadru, criza de identitate a psalmistului este o consecință a „închiderii semiotice” [7]. Nicolae Balotă a remarcat, în 1979, că „relația Psalmistului cu Domnul este aceea a omului cu semnul”, că „tema mare a Psalmilor este aceea a în-ființării semnului” și că „Am putea numi suferința sa o suferință în ordinea semiotică: îi lipsește semnul absolutului, ceea ce în *Psalm III* numește <semnul depărtării>” [8]. La hermeneutul N. Balotă, metalimbajul semiotic camuflează religiozitatea constitutivă spiritualității argheziene.

Cum inserția semioticii în analiza psalmilor se rezumă la cele trei formulări sus-menționate, am întreprins [9] o analiză semiotică sistematică a acestui corpus, conservând, din motive ideologice bine cunoscute, poziția subversivă și corectând unele afirmații ale lui N. Balotă: aceea că psalmii sunt monologici și că “exprimă o relație funciar ontică și numai în subsidiar gnoseologică” [10].

Articolul de față preia psalmii din perspectivă interdisciplinară, aducând în centrul analizei următoarele aspecte relevante:

- a) opacizarea referentului și transcodarea;
- b) motivarea numelui prin descrieri definite;
- c) actele de limbaj;
- d) modelarea semantico-sintactică.

Premisă: considerăm psalmii arghezieni ca hipersemn angrenat interdiscursiv; în subsidiar, corpusul dezvăluie “abaterea” – subiectivitatea enunțării și barochismul imaginii.

2. Discurs dramatic; reprezentarea”cu personaje”

I. Coteanu a precizat, judicios, că “Discursul dramatic nu privește numai piesele literare din genul respectiv, ci desemnează orice mecanism de comunicare prin dialog, chiar când acesta este disimulat în monolog, în vorbire interioară etc. Expunerea dramatică – textul de acest tip – este dominată de prezența concretă sau imaginară a unui interlocutor, deși nu întotdeauna ușor de identificat sau de caracterizat” [11]. Evidența că poetica argheziană are aspect de conversație, de mesaj adresat, se întemeiază în bună măsură pe acest nucleu “primitiv” al operei. În *Psalmi*, înscenarea “vânătorii” tragice se face într-un discurs lirico-dramatic: monologul dialogal.

Acest pattern exploatează mecanismele unui nucleu actanțial primar, reductibil la deicticele pronomiale eu→tu (persoane de dialog) vs. persoana a III-a (persoana noninterlocutivă sau nonpersoana). Mesajul este emis, cu o singură excepție (*Psalmul mut*, II, p. 306), de către eul

enuțării, devenit eu al enunțului, către un destinatar presupus, niciodată identificat. Pentru o descriere simplificată, reducem actantul la pronume personal și numim E = axa eului locutor și T = axa tu-ului colocutor, cu specificările: 1 = ”uman”, respectiv 2 = ”divin, transcendent”.

Din punctul de vedere al teoriei semnului, ne aflăm la T2 în fața unui semnificant polarizat (D-o-a-m-n-e), semnificând fie ”transcendența goală”, fie sacrul ”copilărit”. Figura celui care există ascunzându-se este oximoronul: ”Acel ce atinge neatins noroiul” (*Miez de noapte*, I, p. 100). Arghezi respinge imaginația vulgar materialistă atribuită creștinismului timpuriu și opune semnificantului – interpretantului: ”Pentru că n-au putut să te-nțeleagă/Deșertăciunea lor de vis și lut./Sfinții-au lăsat cuvânt că te-au văzut” (*Psalm*, I, p. 50). Vederii reductive psalmistul îi opune imaginația paradoxală, existența transsubstanțializată a divinității: ”Ești ca un gând, și ești și nici nu ești./Între putință și-ntre amintire”.

Construct abstract, divinitatea nu se organizează după principiile raționale, care postulează funcția de identificare a numelui propriu, ci mitologic-baroce [12]. Mitologice, pentru că abstractul este personificat; baroce, pt că numirea celor fără de nume ori a numelor tabuizate induce o strategie de asediere a denotatum-ului prin substituttele sale. Referentul lui T2 este un *referent opac*: numele propriu (Domnul, Dumnezeu, Părinte, Cine-știe-Cine) își pierde funcția de identificare specifică numelor ”fanice”; de aceea, psalmistul este permanent în căutarea unei motivări referențiale.

Textele oferă indici ai unui tip de referință semiotică prin care *se semnalează*, nu se semnifică, întrucât Semnul (divin) este indescifrabil [13]. Opoziția ontologică dintre *Ființă* și *ființare* face ca psalmistul să nu întâlnească, de-a lungul încrâncenatei sale aventuri cognitive, decât *indici ai Semnului*. Or, această reprezentare metonimică nu semnifică divinitatea, ci o semnalează parțial și succesiv, în ființările ei. Semiotic, Semnul suferă o multiplicare referențială corelativă caracterului său abstract, ipotetic. Opacitatea referențială a semnului metafizic și cenzura pe care acesta o exercită sunt „corectate” de psalmist prin semnele metonimice ale Semnului:

- a) semne m a t e r i a l e: lumina, regnul vegetal, insectele (indici ai revelației) ori lacăte, drugi, moaște de piatră (indici ai interdicției);
- b) semne a f e c t i v e: spaima din *Duhovnicească* (I, 100) și din *Schivnicie* (I, p. 250);
- c) semne l i n g v i s t i c e: „Dar eu, râvnind în taină la bunurile toate,/Ți-am auzit cuvântul spunând că nu se poate” (*Psalm*, I, p. 18).

În măsura în care mesajul numit ”rugă”, ”rugăciune”, ”cânt” este explicat, discursul psalmic este autoreferențial: ”Ruga mea e fără cuvinte./Și cântul, Doamne, mi-e fără glas” (*Psalm*, I, p. 34). Poetica tăcerii, proprie comunicării religioase, recuză surrogatul de comunicare metonimică: ”Dar semnele, doar semne, răzlețe și-adunate,/Nu mai mi-ajung, părute și nici adevărate./Vreau tâlcul plin să-l capăt și rostul lor întreg” (*Psalmistul*, II, p. 167).

3. Transcodarea; izotopii semiologice

Limba este un sistem semiotic primar, deoarece în ea pot fi transcodate toate celelalte semiotici. Izotopiile semiologice rezultă ”din utilizarea, prin comunicare poetică, a unor coduri în mare măsură izomorfe și traductibile unele în altele” [14]. Clase semiologice precum: verticalitate, orizontalitate, temporalitate, culoare, lumină, umbră, gest, apropiere, depărtare, senzorialitate etc. interferează, în mediul comunicării psalmice, într-o manieră similară ”corespondențelor”, ca tropi care materializează abstractul.

3.1. Cronotopul

Spațiul se organizează deictic în jurul enunțării: (locutor) *aici* → *acolo* (alocutor / delocutor); în poezia de substanță intelectuală, o altă posibilitate de articulare o constituie substantivarea opoziției dintre cosmic/metafizic și terestru: *înaltul* vs. *josul*.

Psalmii arghezieni proiectează simbolic următoarele axe semantice ale spațialității:

- a) d i m e n s i u n e a v e r t i c a l ă, după modelul complex al articulării semice: *altitudine* – *orizontalitate* – *adâncime*;
- b) s i t u a r e a î n s p a ț i u, conform opoziției *înglobat* – *înglobant*.

Cele mai frecvente forme și relații spațiale sunt:

- spațiu care relaționează extremele, în simboluri precum: *munte, pisc, copac* (*Psalm*, I, p. 17; I, p. 24; I, p. 45; I, p. 50; I, p. 90; I, p. 255);
- spațiu care distanțează extremele (*Psalm*, I, p. 12; I, p. 17; I, p. 39; I, p. 50; II, p. 306; II, p. 142);
- spațiu limitrof sau ambiguitate spațială (*Psalm* I, p. 17; I, p. 24; I, p. 255; I, p. 366);
- închidere sau blocaj spațial (*Psalm*, I, p. 34; I, p. 58; *Două stepe*, II, p. 307; *Între două nopți*, I, p. 72).

Cele patru valori semnificative pot coexista în același text, în ordinea: “negare a situații ontologice” → consecință, adică fie încercare de relaționare a extremelor/situare în spațiul liminal, fie distanțare a extremelor/blocare.

În ceea ce privește temporalitatea, poetica argheziană manifestă o mare varietate a experiențelor umane trecute; axa temporală începe într-un ipotetic viitor în trecut “Și să nu se știe că mă dezmierdai/Și că-n mine însuși tu vei fi trăit” (*Psalm*, I, p. 12), trece prin toate timpurile trecutului și se proiectează, prin imperativ (*Psalm*, I, p. 24; I, p. 58; I, p. 255), în viitor (*Psalm*, I, p. 12) sau îngheață în prezentul etern (*Psalm*, I, p.34; I, p. 45). Modalizarea verbală exploatează îndeosebi marca “nonreal” și “deziderativ” a condiționalului optativ (*Psalm*, I, p. 12; I, p. 255; II, p. 422).

Organizarea polară se manifestă nu numai la nivelul deicticelor, ci și al lexemelor temporale care specifică diferența dintre timpul cosmic și durată: “...mândru că pui punte/Pe creștete, din lume către veac./Și-am ascultat bătaia-i de tic-tac” (*Psalm*, I, 255); “Aștept cu ceasul și tu rabzi cu anii” (*Psalm*, II, p. 222). Imaginația poetică valorizează izotopia *zi vs. noapte*, polarizată pe baza prezenței/absenței semului “lumină”. Nocturnul este o metaforă simbolică polivalentă, desemnând: mediul cunoașterii apofatice (*Duhovnicească, Între două nopți*), satanicul, resemnarea morții în “bezna și în putregai”, interioritatea, materialitatea terestră, corupția, dar și puritatea celestă, ca în *Miez de noapte* (I, p. 30): “Și pe când îmbătrânește/Lumea, jos, printre cotețe/Într-o nouă tinerete/Zilnic cerul nopții crește”.

Axa temporală intersectează cu alte clase semiologice, în primul rând cu cea spațială, cronotopul fiind conotat axiologic: “Și anii mor și veacurile pier/Aici, sub tine, dedesubt, sub cer” (*Psalm*, I, p. 39). Cel mai interesant text sub raportul analogiei dintre timp și alte coduri este *Psalm IX* (I, p. 90), imagine absurdă a lumii răsturnate, a reversibilității semnelor: “Păretele-i veacul pătrat./Și treapta e veacul în lat./Și scara e toată vecia./Și când le dărâmi, trimiți clipa/Să-și bată aripa/Dedesubt./Musca mută a timpului rupt”.

3.2. Gestualitate, distanță

Dacă la Bacovia gestualitatea este derizorie și bizară, la Blaga și Barbu - solemnă și simbolică, la Arghezi are o polivalentă semantică și structurală ireductibilă. În psalmi, gestul reifică abstractul: “Ca să te ating, târâș, pe rădăcină” (*Psalm*, I, p. 255) sau “Vreau să te pipăi și să urlu: Este!” (*Psalm*, I, p. 45). Opțiunea pentru dimensiunea interioară a meditației este transpusă gestual ca: “Mută-mi din ceață mâna ce-au strivit-o munții/Și, adunată, du-mi-o-n dreptul frunții” (*Psalm*, I, p. 255).

Ieșirea din timpul sacru echivalează, în codul proxemic, cu îndepărtarea ireversibilă a divinității, de unde starea de părăsire și lamentația psalmistului: “De când s-a întocmit Sfânta Scriptură/Tu n-ai mai pus picioru-n bătaia/Și anii mor și veacurile pier/Aci sub tine, dedesubt, sub cer./Când magii au purces după o stea./Tu le vorbeai – și se putea./.../Îngerii tăi grijeau pe vremea ceea/Și pruncul și bărbatul și femeea./Doar mie, Domnul, veșnicul și bunul./Nu mi-a trimis, de când mă rog./nici-unul...” (*Psalm*, I, p. 39-40). Visul proximității, “din toate mai frumos”, atinge în *Duhovnicească* un climax – spaima metafizică: “S-ar putea să fie Cine-știe-Cine.../Care n-a mai fost și care vine/Și se uită prin întuneric la mine/Și-mi vede cugetele toate.”

3.3. Coduri senzoriale

Necuvântul semnifică: incomunicabilul (“Și se făcu-ntuneric, tăcere și răcoare” – *Psalm*, II, p. 238), substanța rugăciunii (“Ruga mea e fără cuvinte./Și cântul, Doamne, mi-e fără glas” – *Psalm*, I, p. 34), dar și “limba liniștii”, instrument al scrutării incomprehensibilului (“Te caut mut, te-nchipui, te gândesc.” (*Psalm*, I, p. 34)

În simbolistica luminii, semnul metonimic cu cea mai înaltă frecvență este, pentru T2, s t e a u a: “Și am voit atunci să sui și-n pisc să fiu./O stea era pe ceruri. În cer era târziu.” (*Între două nopți*, I, p. 73). Pentru E1, dimpotrivă, se remarcă ocurența semnelor minus: beznă și putregai (*Psalm*, I, p. 12), ceață (*Psalm*, I, p. 24; I, p. 90; I, p. 255), întuneric (*Psalmul mut*, II, p. 306).

Sensibilitatea tactilă acordă prezență și, prin aceasta, certitudine: ”Vreau să te pipăi și să urlu: Este!” (*Psalm*, I, p. 45).

Cromatică este convențională: pentru T2 – albul (“Și te scrutez prin albul tău veșmânt” – *Psalm*, I, p. 34), iar pentru E1 - negrul (“Ard...ca un tăciune”).

Se poate concluziona, în urma expunerii (sumare) a câtorva izotopii semiologice, că imaginația lui Argezi este preponderant concretă și, în mod particular, spațială.

4. Modele semnatico-sintactice

Psalmii arghezieni par să aibă o structurare echivalentă a semnelor echilibrate de seme opuse, din aceeași categorie. Definitiv pentru barochismul acestei poetici, acest rigid sistem binar este relativizat, la suprafață, de exuberanța codului rhetoric. Cele patru clase tematice pe care le-am identificat decurg din sistemul actanțial și se definesc prin categorii semice de semn contrar.

A. Pe axa i d e n t i f i c ă r i i:

a) Psalmii i d e n t i t ă ț i i, cu semele tematice *semn metonimic* vs. *Semn* (*Psalm*, I, 50; I, p. 336; I, p. 90); structura sintactică a acestor texte este concesivă și antisimetrică. Psalmul „Fără-a te ști decât din presimțire” (I, p. 366) tematizează distanța dintre a cunoaște („a ști”) și a intui (“a presimți”), dintre cogniție și afect: “M-am pomenit gândindu-mă la tine/Și m-am simțit cu sufletul mai bine”; “Destul a fost ca, nezărit,/Să te gândesc și-am tresărit”. Elanul cognitiv are ca obiect identificarea misterului: “Cine ești, acel de care gândul/Se-apropie necunoscându-l?”. Strategic, acest nucleu semantic este plasat în mijlocul textului, fiind urmat de câteva “descriseri definite” [15] prin care “cel nezărit” este aproximat prin verbul “a da”: “Tu nici nu-ntrebi ce voi și mi-l și dai./Ce mi-a lipsit, întotdeauna ai./Și-ai și uitat/De câte ori și ce și cât mi-ai dat ... Dai voie bună, via bună crește./Dai dragoste și dragoste sporește./Izvor îmbelșugat a toate./Tu nu dai nici-un bun pe jumătate”. Cu toate că, prin recunoașterea acestor daruri ca semne ale Semnului, se produce o motivare (“binefăcătorul”), starea psalmistului însetoșat nu se ameliorează, deoarece esența divinității rămâne inaccesibilă: “Stau ca-ntre sălcii, noaptea, călătorul/Și nu știu cine-i binefăcătorul”.

b) psalmii n e p u t i n ț e i, cu semele tematice *aspirație* vs. *eșec*, tematizează stările enunțiatorului (E1), ca urmare a interdicției cognitive exercitate de T2 (*Psalm*, I, p. 17; II, 422; *Psalmul mut*, II, 306).

În *Psalm* (I, p. 17), starea de hybris este enunțată în nucleul generator inițial, printr-un verdictiv și o causală: “Sunt vinovat că am râvnit/Mereu numai la bun oprit.” Obiectul dorinței (“Eu am dorit de bunurile toate”), constituind corpul textului, etalează enumerativ clase semantice reductibile la două izotopii: bunuri pământești vs. “bun oprit”. Râvna pentru bunurile greu accesibile are un climax “Păcatul meu adevărat/E mult mai greu și neiertat/Cercasem eu, cu arcul meu,/Să te răstorn pe tine, Dumnezeu!/Tâlhar de ceruri, îmi făcui solia/Să-ți jefuiesc cu vulturii Tăria” și un anticlimax: “Dar eu, râvnind în taină la bunurile toate./Ți-am auzit cuvântul zicând că nu se poate”. Discursul psalmistului ne propune un ethos metaforic (“tâlhar de ceruri”) și, prin raportare, unicul substitut lingvistic al divinității criptice din psalmii arghezieni (“nu se poate”).

B. Pe axa c o m u n i c ă r i i:

a) Psalmii o p ț i u n i i, construiți pe opoziția semică *posibilitate* vs. *opțiune* (*Psalm*, I, p. 12; I, p. 45; I, p. 255; II, p. 142).

În Psalmul “Aș putea vecia cu tovarășie”, condiționalul optativ al verbului modal “aș putea” generează, conform implicațiilor sale presupozitionale, două contexte paralele, egale, dar de semn contrar: sacru și profan. Planul de reflexie, plasat la mijlocul textului “Pentru ce, Părinte, aș da, și pentru cine/Sunetul de-ospețe al bronzului lovit?” declanșează opțiunea pentru “profan”, anulând dramatic determinările spirituale ale ethosului, anterioare acestei alternative. Modalizările sunt negative: “Pâinea nu mi-o caut să te cânt pe tine/Și nu-mi vreau cu stele blidu-nvăluit”, iar “neliniștita patimă cerească” e substituită cu simboluri satanice: “Vreau să pier în beznă și în putregai./Ne-ncercat de slavă, crâncen și scârbit”. Flash-ul recapitulativ, o consecuție cu funcție explicativă (“Și să nu se știe că mă dezmierdai/Și că-n mine însuși tu vei fi trăi!”), conexează finalul cu începutul, proiectând în adâncime axa temporală. Acest zig-zag al determinărilor contardictorii configurează imaginea unui locutor nehotărât, inconsistent, pentru care a opta este o imposibilitate.

b) Psalmii *s i n g u r ă t ă ț i i*, cu semele *prezență* vs. *absență*, în mare parte calificativi, se realizează în două variante:

- *s i n g u r ă t a t e a b s o l u t ă*, consecință a recunoașterii limitelor umane (*Psalm*, I, p. 34; I, p. 58; II, p. 422);

- *c o m u n i c a r e m e d i a t ă* (*Psalm*, I, p. 24; I, p. 39; *Psalm de tinerețe*, II, p. 358).

Psalmul “Pribeag în șes, în munte și pe ape” propune o codificare ontologică printr-un oximoron – “zarea mării stepe” - spațiu care, prin deschidere, închide: “Pe cât nainte locul mi-e mai gol,/Pe-atât hotarul lui mi-e mai aproape”. Călător prizonier, psalmistul este blocat în spațiul punctiform, adimensional, al “marelui ocol”: “Sînt prins din patru laturi deodată”. Funcția de contact este abolită, întrucât “cântecele grele”, purtătoare ale suferinței/morții, nu glorifică, ci tulbură măreția cerurilor: “Nu lua în seamă cântecele grele/Cu care turbur liniștea de-apoi./Sunt leacuri vechi pentru dureri mai noi/Și cântă moartea-n trâmbitele mele”.

În Psalmul “Tare sunt singur, Doamne, și pieziș!” Arghezi deconstruiește, prin metafore filate (“Copac pribeag, uitat în câmpie”, “Nalt candelabru, strajă la hotare”), izotopiile anunțate în nucleul generator de text (singur, pieziș), frânge axa determinării spirituale (“Poate că, Doamne, mi-este de ajuns”) și, conștientizând singuratarea ființei, se consolează cu un surogat de comunicare mediată: “În rostul meu tu m-ai lăsat uitării/Și mă muncesc din rădăcini și sînger./Trimite, Doamne, semnul depărtării./Din când în când, câte un pui de înger,//Să bată alb din aripă la lună./Să-mi dea din nou povața ta mai bună”. Contiguitatea planurilor “real” și “metafizic” caracterizează, în psalmi, simetria gândirii argheziene.

4. Concluzii

Deducem din psalmii lui Tudor Arghezi un ethos de criză, tensioant între “credință și “tăgadă”, angrenat într-un dialog dramatic cu o divinitate ontologic ambiguă (“Pari când a fi, pari când că nu mai ești”). Psalmii etalează o varietate de atitudini și de afecte, de acte de limbaj și de descrieri definite, de coduri semiologice, de strategii persuasive menite să identifice și să instaureze comunicarea între cele două planuri ontologic contigue - uman, respectiv divin. Opacitatea referențială determină relevarea mediată a Semnului (Dumnezeu, Doamne, Părinte) prin semnele sale metonimice (de prezență și de interdicție).

La nivel discursiv, am constatat că modelele semantice ale psalmilor nu sunt numeroase și că figurile sintactice ale paradigmelor (paralelismul, polarizarea) sunt forme (anti)simetrice față de o axă semantică. Simplitatea sistemului actanțial, organizat după principiile unei poetici “războinice”, contrastează cu semnele actanțiale, reiterate metaforic și configurate baroc, deci modern.

BIBLIOGRAFIE

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, p. 565-638; *Poezia Vechiului Testament*, versiune după

- Septuaginta* de Bartolomeu Anania, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000.
2. Buciumeanu, Dan, *Dosoftei, poetul. O hermeneutică a "Psaltirii în versuri"*, Editura Viitorul Românesc, 2001, p. 62.
 3. Ibidem, p. 55.
 4. Friedrich, Hugo, *Structura liricii moderne*, E.P.L.U. , București, 1969.
 5. Popescu, Carmen, "Comunicarea – între fatic și apofatic", în revista *Colocvium*, nr. 1-2, 2007, p. 213-225.
 6. Constantinescu, Pompiliu, *Scrieri*, vol. I, Editura pentru literatură, București, 1967.
 7. Bounoux, Daniel, *Introducere în științele comunicării*, Polirom, Iași, 2000, p. 51-52.
 8. Balotă, Nicolae, *Opera lui Tudor Arghezi*, Editura Eminescu, București, 1979, p. 154, 196 și 173.
 9. Parpală, Emilia, *Poetica lui Tudor Arghezi. Modele semiotice și tipuri de text*, Editura Minerva, București, 1984, p. 93-109.
 10. Balotă, Nicolae, op. cit., p. 149, 154.
 11. Coteanu, I., "Ipoteze pentru o sintaxă a textului", în *SCL*, XXIX, nr. 2/1978, p. 116.
 12. Uspenski, Boris, "Les problèmes sémiotiques du style à la lumière de la linguistique", în *Information sur les sciences sociales*, VII, vol. I, 1968, p. 210.
 13. Valesio, P., "Towards a Study of the Nature of Signs", în *Semiotica*, III, nr. 2, 1971, p. 4.
 14. Greimas, A. J., *Despre sens. Eseuri semiotice*, Univers, București, 1975, p. 290.
 15. Parpală, Emilia, *Semiotica generală. Pragmatica*, Editura Universitaria, Craiova, 2007, p. 163.
- Surse:
Arghezi, Tudor, *Versuri*, vol. I și II, ediție și prefață de G. Pienescu, cu o prefață de Ion Caraion, Cartea Românească, București, 1980.